

Valsts sociālās apdrošināšanas pabalsti nodarbinātajām personām

Valsts sociālās apdrošināšanas sistēma garantē sociālās apdrošināšanas iemaksu veicējiem daļēju ienākumu aizvietošanu pabalstu veidā, iestājoties dažādām sociālā riska situācijām, kuru rezultātā tiek zaudēti darba ienākumi.

Visi **valsts sociālās apdrošināšanas pabalsti** tiek aprēķināti pamatojoties uz personas vidējo apdrošināšanas iemaksu algu. Proti, no ienākumiem, no kuriem jāveic valsts sociālās apdrošināšanas obligātās iemaksas saskaņā ar likumu "Par valsts sociālo apdrošināšanu".

Pabalstus piešķir un izmaksā Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūra (turpmāk - VSAA).

- **Bezdarbnieka pabalsts** - darba zaudēšanas gadījumā

Tiesības saņemt bezdarbnieka pabalstu ir bezdarbniekam, kuram:

- Nodarbinātības valsts aģentūra piešķirusi bezdarbnieka statusu;
- kopējais apdrošināšanas (darba) stāžs ir ne mazāks par vienu gadu;
- par viņu Latvijas Republikā ir veiktas vai bija jāveic sociālās apdrošināšanas iemaksas bezdarba gadījumam ne mazāk kā 12 mēnešus pēdējo 16 mēnešu periodā pirms bezdarbnieka statusa iegūšanas dienas.

Pabalsta apmērs tiek aprēķināts, ņemot vērā bezdarbnieka kopējo apdrošināšanas stāžu un ienākumus, no kuriem tiek veiktas vai bija jāveic iemaksas bezdarba gadījumam.

Pabalsta saņemšanas ilgums visiem bezdarbniekiem ir 9 mēneši, neatkarīgi no apdrošināšanas stāža - pirmos 3 mēnešus piešķirtajā apmērā, nākamos 3 mēnešus 75% no piešķirtā pabalsta apmēra, bet pēdējos 3 mēnešus 50% no piešķirtā pabalsta apmēra.

Zaudējot darbu citā ES/EEZ dalībvalstī

- Bezdarbnieka pabalsts ir jāpieprasa tajā valstī, kurā persona bija sociāli apdrošināta tieši pirms darba zaudēšanas.
- Tiesību noteikšanai uz bezdarbnieka pabalstu, ņem vērā arī citas ES/EEZ dalībvalsts nodarbinātības vai darba periodus, ja tie nepieciešami, lai rastos tiesības uz bezdarbnieka pabalstu šajā valstī.
- Tiesības doties darba meklējumos uz jebkuru citu dalībvalsti, saglabājot tiesības saņemt attiecīgās dalībvalsts piešķirto bezdarbnieka pabalstu (bezdarbnieka pabalsta eksports).

- **Slimības pabalsts** - pārejošas darbnespējas gadījumā vai kopjot slimu bērnu

Pirmās desmit dienas slimības naudu izmaksā darba devējs - pirmo dienu neapmaksājot, par 2. un 3. slimības dienu darba devēja pienākums ir maksāt ne mazāk kā 75% no vidējās izpeļņas, bet no 4. līdz 10. dienai - ne mazāk kā 80% no vidējās izpeļņas. Slimības naudu darba devējs izmaksā pamatojoties uz izsniegto darbnespējas lapu A.

Ja pirmajās 10 dienās atveseļoties nav izdevies, tad sākot no 11. slimības dienas, tiek izsniegta darbnespējas lapa B un VSAA piešķir un izmaksā slimības pabalstu.

Tiesības uz slimības pabalstu ir personām, par kurām Latvijas Republikā ir veiktas vai bija jāveic sociālās apdrošināšanas iemaksas slimības apdrošināšanai ne mazāk kā 3 mēnešus pēdējo 6 mēnešu periodā pirms saslimšanas vai 6 mēnešus pēdējos 24 mēnešos.

Ja cilvēks slimo nepārtraukti - slimības pabalstu izmaksā ne ilgāk kā 26 nedēļas, skaitot no darbnespējas pirmās dienas. Pamatojoties uz Valsts darba ekspertīzes ārstu valsts komisijas atzinumu, slimības pabalsta izmaksu var pagarināt, bet ne ilgāk par 52 nedēļām, skaitot no darba nespējas pirmās dienas.

Ja slimo periodiski, ar pārtraukumiem – slimības pabalstu izmaksā ne ilgāk kā 52 nedēļas trīs gadu laikā.

Ja saslimis bērns vecumā līdz 14 gadiem, tad vecākam, sakarā ar slima bērna kopšanu, piešķir un izmaksā slimības pabalstu no bērna slimības pirmās dienas līdz 14.dienai, ja slimais bērns kopts mājās, kā arī no 15. līdz 21.dienai, ja kādu perioda daļu bērns ir kopts stacionārā. Slima bērna kopšanas gadījumā darbnespējas lapu B ārsts izsniedz no bērna saslimšanas pirmās dienas.

Pabalstu piešķir 80 % apmērā no pabalsta pieprasītājas vidējās apdrošināšanas iemaksu algas.

- **Maternitātes pabalsts** – sievietei, atrodoties grūtniecības un dzemdību atvaļinājumā

Maternitātes pabalstu var saņemt sieviete, kura strādā algotu darbu vai ir pašnodarbināta un kurai ārsts ir izsniedzis darbnespējas lapu B saistībā ar grūtniecības vai dzemdību atvaļinājumu.

Atsevišķos gadījumos, ja māte pēcdzemdību sākuma posmā nevar bērnu kopt noteiktu iemeslu dēļ, šo pabalstu var saņemt arī bērna tēvs vai cita persona, kas faktiski kopj jaundzimušo mājās.

Pirmā pabalsta daļa tiek piešķirta par grūtniecības atvaļinājuma laiku pirms bērna dzimšanas, t.i. par 56 vai 70 dienām. Pabalstu par 70 kalendārajām dienām piešķir topošai mātei, kura ir stājusies medicīniskajā uzskaitē līdz 12. grūtniecības nedēļai.

Pēc bērna piedzimšanas VSAA piešķir otro pabalsta daļu par dzemdību atvaļinājuma 56 vai 70 kalendārajām dienām.

Pabalstu piešķir 80 % apmērā no pabalsta pieprasītājas vidējās apdrošināšanas iemaksu algas.

- **Paternitātes pabalsts** – bērna tēvam, atrodoties atvaļinājumā sakarā ar bērna piedzimšanu

Paternitātes pabalstu var saņemt bērna tēvs, kurš strādā algotu darbu vai ir pašnodarbināts un kuram darba devējs ir piešķīris 10 kalendāra dienu ilgu atvaļinājumu sakarā ar bērna piedzimšanu.

To var saņemt arī viens no vecākiem, adoptējot bērnu vecumā līdz trim gadiem.

Atvaļinājumu piešķir darba devējs, bet pabalstu VSAA.

Lai būtu tiesības saņemt šo pabalstu, atvaļinājumam ir jābūt piešķirtam ne vēlāk kā divu mēnešu laikā pēc bērna piedzimšanas.

Pabalstu piešķir 80 % apmērā no pabalsta pieprasītāja vidējās apdrošināšanas iemaksu algas.

- **Vecāku pabalsts** – kopjot bērnu līdz tā viena gada vai pusotra gada vecumam

Vecāku pabalstu piešķir vienam no bērna vecākiem, kurš kopj bērnu un pieprasa piešķirt šo pabalstu.

Kopjot bērnu vecumā līdz vienam gadam, pabalstu piešķir 60% apmērā pieprasītāja no vidējās apdrošināšanas iemaksu algas. Savukārt, izvēloties bērna kopšanas ilgumu līdz bērna pusotram gadam – pabalsta apmērs tiek noteikts 43,75 % apmērā no vidējās algas.

Šādā apmērā pabalstu izmaksā, ja pabalsta saņēmējs atrodas bērna kopšanas atvaļinājumā vai arī negūst ienākumus kā pašnodarbinātais. Savukārt, ja pabalsta saņēmējs turpina strādāt vai gūt ienākumus, vecāku pabalstu izmaksā 30% no piešķirtā pabalsta apmēra.

- **Apdrošināšanas atlīdzība** - ciešot nelaimes gadījumā darbā vai iegūstot arodslimību

Tiesības uz apdrošināšanas atlīdzību ir personai, kurai sakarā ar nelaimes gadījumu darbā vai arodslimību iestājies darbaspēju zaudējums.

Atlīdzības apmēru aprēķina atkarībā no Valsts darba ekspertīzes ārstu valsts komisijas noteiktā darbaspēju zaudējuma procenta un personas vidējās apdrošināšanas iemaksu algas.

Šādos gadījumos papildu ir tiesības saņemt atlīdzību arī par ārstēšanās un rehabilitācijas izdevumiem, kas saistīti ar iegūto traumu vai slimību.

Valsts sociālie pabalsti

Latvijā pastāvīgi dzīvojošajiem, neatkarīgi no nodarbinātības fakta

Valsts sociālie pabalsti papildina sociālās apdrošināšanas sistēmu un sniedz materiālu atbalstu noteiktām iedzīvotāju grupām:

- tādām personām, kuras nav sociāli apdrošinātas, vai kuru veiktās iemaksas nav pietiekamas valsts sociālās apdrošināšanas pabalstu un pensiju saņemšanai;
- tādu papildus izdevumu rašanās gadījumos, kuros sociālās apdrošināšanas sistēma neparedz aizsardzību (piemēram, ģimenes valsts pabalsts, bērna kopšanas un piedzimšanas pabalsti, valsts sociālā nodrošinājuma pabalsts, kas sniedz aizsardzību vecuma, invaliditātes vai apgādnieka zaudējuma gadījumā tām personām, kuras nav sociāli apdrošinātas, u.c.).

Ģimenēm ar bērniem

- Bērna piedzimšanas pabalsts
- Bērna kopšanas pabalsts
- Ģimenes valsts pabalsts un piemaksas pie ģimenes valsts pabalsta
- Bērna invalīda kopšanas pabalsts
- Valsts atbalsts ar celiakiju slimiem bērniem

Aizbildņiem, audžuvecākiem, adoptētājiem

- Pabalsts aizbildnim par bērna uzturēšanu un atlīdzība par aizbildņa pienākumu pildīšanu
- Atlīdzība par audžuģimenes pienākumu pildīšanu
- Atlīdzība par adoptējamā bērna aprūpi un atlīdzība par adopciju

Personām ar īpašām vajadzībām

- Pabalsts invalīdam, kuram nepieciešama īpaša kopšana

- Pabalsts transporta izdevumu kompensēšanai invalīdiem, kuriem ir apgrūtināta pārvietošanās.
- Valsts sociālā nodrošinājuma pabalsts

Informāciju par visiem valsts sociālās apdrošināšanas pabalstiem un valsts sociālajiem pabalstiem, aicinām skatīt VSAA mājas lapā.

Lai saņemtu kādu no minētajiem pabalstiem, jāiesniedz iesniegums. Vairāk informācijas par iesnieguma iesniegšanas veidiem, iespējām un termiņiem – www.vsaa.lv

Ja ir jautājumi, rakstiet konsultacijas@vsaa.lv vai izmantojiet tiešaistes formu „Jautājiet mums” – VSAA speciālisti rakstiski Jums atbildēs trīs darba dienu laikā.

Informāciju var iegūt arī klātienē ikvienā no VSAA nodaļām.